

UOT: 930255**QARABAĞ XANLIĞININ TARİXİ QAFQAZ ARXEOQRAFIYA
KOMİSSİYASININ AKTLARINDA****C.Ş.QULİYEV****Lənkəran Dövlət Universiteti
cemil.quliyev.1983@mail.ru**

Məqalə Azərbaycanın digər xanlıqlarından fərqli olan Qarabağ xanlığı haqqındadır. Özünün iqtisadi, hərbi qüdrətinə, maddi və insan ehtiyatlarına malik Qarabağ xanlığı tarixi əhəmiyyəti, müstəqil dövlətçiliyi qurmaq üçün göstərdiyi qəhrəmanlıq mübarizəsindən söhbət gədir. Bütün bunlar məqalədə ilkin mənbə xarakteri daşıyan Qafqaz Arxeoqrafiya Komissiyasının Aktları və digər mənbələr əsasında obyektiv şəkildə işıqlandırılmışdır.

Açar sözlər: Qarabağ, xanlıq, Qafqaz Arxeoqrafiya Komissiyasının Aktları

Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra dövlətçiliyimizi möhkəmləndirmək, müstəqilliyimizi əbədi etmək üçün dövlətçilik tarixinin və ənənələrinin öyrənilməsinə böyük zərurət duyulur. Azərbaycan dövlətçiliyi tarixində xanlıqlar dövrü özünəməxsus yer tutur. Buna görə də, təsadüfi deyil ki, müstəqillik illərində artıq Bakı, Quba, İrəvan, Lənkəran, Naxçıvan və Şəki xanlıqlarının tarixinə həsr edilmiş tədqiqatlar meydana çıxmışdır. Azərbaycan xanlıqları içərisində Qarabağ xanlığı özünün maddi və insan ehtiyatlarına, habelə iqtisadi və hərbi qüdrətinə görə xüsusi mövqeyə malik idi. Buna görə də bu xanlığın tarixini öyrənmədən bütövlükdə Azərbaycan xanlıqlarının obyektiv və dolğun mənzərəsini bərpa etmək olmaz. Xanlıqlar dönəmi Azərbaycan tarixinin son dərəcə maraqlı və mühüm mərhələlərindən biridir. Xanlıqlar tarixini ilkin mərhələdə müstəqillik tariximiz kimi öyrənməliyik. XVIII yüzilliyin ortalarında Nadir şahın hakimiyyətinin zəifləməsi nəticəsində yaranan xanlıqlardan biri də Qarabağ xanlığıdır. Müstəqil xanlıq, kiçik dövlət qurumu kimi fəaliyyətə başlayan Qarabağ xanlığı az bir zaman içində qonşuları tərəfindən kifayət qədər qüvvətlənmiş xanlıq kimi tanınmışdı. Qarabağ xanlığının tarixini öyrənərkən bir məsələni nəzərdən qaçırmamalıyıq. Qarabağ bəylərbəyliyi varisi Gəncə xanlığı oldu. Uzun illər yığılmış xəzinə, qoşun, qala–qarnizon, mərkəz – hamısı Gəncə xanlığına qaldı. Qarabağ xanlığı yox yerdən var oldu. Hətta ilk paytaxtının seçimi də uzun mübahisə mövzusunə

çevrildi. Qarabağ xanlığının tədqiqat obyektini kimi seçilməsinin bir neçə səbəbi var. Bu səbəblər regionun tarixi, coğrafi yerləşməsi, geosiyasi əhəmiyyətliyi, işğalçı dövlətlərin mütəmadi təcavüzünə məruz qalması, etnik münaqişələrin mövcudluğu və s.-dir. Qarabağ xanlığının tarixinin dərinə, obyektiv və kompleks tədqiqinə böyük ehtiyac duyulur. Ona görə də biz xanlıq dönməni, bu mərhələni imkan daxilində geniş araşdırmağı qarşımıza məqsəd qoyduq. Qarabağ xanlığının siyasi və ictimai-iqtisadi tarixinə dair xeyli material vardır. Həm tarixi kitabların, həm zəngin arxiv materiallarının olması işimizi asanlaşdırır. Çətinlik burasındadır ki, həm kitablar, həm də arxiv materialları əsasən XIX yüzili əhatə edir [1, 15-18]. Qarabağ xanlığının tarixini ayrıca mövzu kimi, dərinə tədqiq etmək həm də onun üçün vacibdir ki, bu gün bədnam və başabəla qonşularımız – ermənilər bir sıra antiAzərbaycan xarici qüvvələrin yardımından istifadə edərək dogma Qarabağımızı zəbt etmişlər. Onlar öz işğalını daimiləşdirməyə, ona hüquqi don geydirməyə çalışaraq guya Qarabağın tarixi Ermənistanın bir hissəsi olduğunu “sübuta yetirmək” üçün dəridən-qabıqdan çıxırlar. Məhz bu səbəbdən də ermənilərin sərəm torpaq iddialarının əsassızlığını sübuta yetirmək üçün Qarabağ tarixinin, o cümlədən Qarabağ tarixində özünəməxsus yer tutan xanlıq dövrünün obyektiv və dərinə tədqiqinə ehtiyac vardır. Azərbaycan xanlıqlarının tarixinə və ümumiyyətlə Azərbaycan tarixinin müxtəlif məsələlərinə həsr olunmuş əsərlərdə də Qarabağ xanlığında sosial-iqtisadi və sosial-siyasi münasibətlərə toxunulmuşdur. XVIII əsrin sonlarından başlayaraq Rusiya imperiyasının Qafqazda işğalçılıq fəaliyyəti yenidən genişlənir. 1801-ci ildə Gürcüstanın, 1803-cü ildə Car-Balakənin, 1804-cü ildə Gəncə xanlığının Rusiya imperiyası tərəfindən işğalından sonra 1805-ci ilin may ayının 14-də Qarabağ xanlığı ilə Rusiya imperiyası arasında Kürəkçay müqaviləsi imzalanır. Beləliklə, Qarabağ xanlığı Rusiyaya ilhaq olunur. Sonrakı dövrlərdə xanlığın ləğv edilməsi, olaraq yeni idarə üsulunun yaradılması, aparılan islahatlar nəticəsi olaraq Qarabağ anlayışı siyasi mənasını itirərək yalnız coğrafi anlayış kimi qalır. XIX əsrin 40-cı illərində keçirilən inzibati islahatların nəticəsində yeni quberniyalar yaranır. Şuşa qəzası 1867-ci ildə yaradılan Yelizavetpol quberniyasının tərkibinə verilir. Şuşa qəzasının ərazisində Zəngəzur, Cavanşir və Cəbrayıl qəzaları təşkil edilir, nəticədə Şuşa qəzası vahid inzibati idarəsini itirir. Çarizmin yeritdiyi işğalçılıq siyasətinin davamı olaraq Türkmənçay müqaviləsindən sonra ermənilərin kütləvi surətdə Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsi ilə bölgədə demoqrafik şərait dəyişir. Ermənilər inzibati idarəçilikdə özlərinə yer alırlar [2, 34–36]. Azərbaycan xanlıqlarının öyrənilməsində görkəmli şərqşünas rus alimi İ.P.Petruşevskinin əsərləri mühüm rol oynamışdır. Bu əsərlərdə xanlıqların yaranmasının siyasi və iqtisadi səbəbləri, onlarda mövcud olmuş vergi sistemi və torpaq mülkiyyəti formaları, xanlıqlarda sosial-iqtisadi münasibətlər ətrafında tədqiq olundugundan yeri gəldikcə Qarabağ xanlığında sosial-iqtisadi və sosial-siyasi münasibətlərdən də söhbət açılmışdır. Qarabağ xanlığı 1747-ci ildə Nadir şah Əfşar saray sui-qəsdini

nəticəsində qətlə yetirildikdən sonra, onun silah gücünə yaradılmış imperiyası çoxlu xırda dövlətlərə parçalandığı zaman Azərbaycan ərazisində yaranmış 20 xanlıq içərisində maddi və insan ehtiyatlarına görə seçilən xanlıqlardan olmuşdur. Qarabağ xanlığı heç də boş yerdə yox, türk-müsəlman siyasi qurum və etnik zəminində yaranıb inkişaf etmişdir. Xanlıq Səfəvilər dövründə (1501–1736) mövcud olmuş mərkəzi Gəncə şəhəri olan, Araz və Kür çayları arasında, qərbdə Samxet dağları və Göyçə gölünə kimi uzanan geniş bir ərazini əhatə edən Qarabağ bəylərbəyinin zəminində yaranmış və onun ərazisinin əsas hissəsini əhatə etmişdir. Qarabağ xanlığının əsasını qoyan Pənahəli xanın sələfləri və onun mənsub olduğu Sarıcalı oymağı Qarabağın qədim sakinlərindən idi. Sarıcalı oymağı Otuzikilər tayfa ittifaqına aid olan Cavanşir tayfasına mənsub idi. Qarabağ xanlığının tarixini 4 böyük dövrə bölmək olar:

1. 1748–1763. Xanlığın yarandığı və möhkəmləndiyi dövr.
2. 1763–1797. Xanlığın qüdrətinin zirvəsi.
3. 1797–1805. Xanlığın tənəzzül dövrü.
4. 1805–1822. Xanlığın Rusiya təbəəliyinə keçməsi və müstəmləkəyə çevrilməsi.

Azərbaycanın digər xanlıqlardan fərqli olaraq Qarabağ xanlığının ərazisində mərkəz, təhlükə zamanı isə sığınacaq rolunu oynaya biləcək əhəmiyyətli bir yaşayış məntəqəsi yox idi. Ona görə də, əvvəlcə Kəbirli mahalında Bayat qalası, 1752-ci ildə Tərnəkütdə Şahbulağı adı ilə tanınan qala inşa edilmişdi. Daha sonra isə Pənahabad qalası salınmışdır. Şuşa qalasının inşası təxminən 1756-cı ildə başa çatmış, həmin il Şahbulağı qalasının sakinləri, oymaqların və bir neçə kəndlərin kəndxudaları ailələrini köçürüb, bu qalanın içində yerləşdirilmişdi [3, 102]. Qarabağ xanlığının tarixi əhəmiyyəti həm də onun müstəqil dövlətçiliyi qorumaq üçün göstərdiyi qəhrəmanlıq mübarizəsindənir. Məlumdur ki, 1795-ci ilin yayında Ağa Məhəmməd xan Qacar 33 gün Şuşanı mühasirədə saxlasa da qalanı ala bilməyərək oradan Tiflisə yollanmışdı. Yalnız Qacar 1797-ci ilin yazında yenidən Qarabağa təkrar yürüş edərkən viran edilən Qarabağda bu zaman iqtisadi vəziyyət ağır, aclıq təhlükəsi olduğuna görə də qalanı təkbaşına müdafiə edə bilməyəcəyini yəqin edən İbrahimxəlil xan kömək gətirmək üçün qohumu avarlı Ümmə xanın yanına getmişdi. Bəzi şəhər əyanlarının xəyanəti üzündən qısa mühasirədən sonra Şuşa təslim olmuşdu. Ağa Məhəmməd şah ikinci yürüşündə Şuşanı zəbt edə bilsə də Qarabağ xanlığını ləğv edə bilməmiş, bir neçə gündən sonra buradaca saray sui-qəsdinə nəticəsində qətlə yetirilmişdi. Bir dövlət kimi Qarabağ xanlığının öz idarəçilik aparatı var idi. Xanlıqda dövlətin başında xan dururdu. Xanlıq irsən keçirdi. Xanın ən yaxın köməkçisi vəzir idi. İbrahimxəlil xanın hakimiyyəti dövründə vəzir vəzifəsini görkəmli Azərbaycan şairi Molla Pənah Vaqif icra edirdi. Xan sarayında eşikAğası, xəzinəAğacı, ambar-darAğası, əmiraxur və başqa vəzifələr vardı. Mahalları minbaşılar və məliklər, kəndləri isə darğalar, yüzbaşılar, kovxalar, məliklər, kəndxudalar idarə edirdilər. Əslində minbaşı və yüzbaşı rütbələri hərbi rütbələr idilər. Onlar hərbi

əməliyyatlar zamanı min və yüz nəfərlik dəstələrə başçılıq edirdilər [4, 165]. Mahal naibləri həm inzibati, həm də məhkəmə hakimiyyətinə malik idilər. Kəndxudalar və kovxalar kənd icmaları tərəfindən seçilirdilər. Onların başlıca vəzifələri icma üzərinə düşən vergiləri toplamaqdan və kənddə asayişin qorunmasından ibarət idi. Xanlıqda digər mühüm vəzifələrdən biri də darğa vəzifəsi idi. Qarabağ ən böyük hərbi qüvvəsi olan xanlıqlardan idi. Xan hərbi zərurət olduqda 10–15 min döyüşçü toplaya bilirdi. Sıravı qoşunun əsas hissəsini elatlar təşkil edirdi. Zərurət zamanında mahalların və kəndlərin piyada tüfəngçiləri mahal mülkləri ilə birlikdə qoşun sıralarına alınır idilər. Xanlar xanlığın müdafiə qabiliyyətini gücləndirmək üçün qalalar və istehkamlar inşasına xüsusi diqqət yetirirdilər. Məlum olduğu kimi, Pənahəli xan hakimiyyətinin ilk dövründə Bayat və Şahbulağı qalalarını inşa etdirmişdi. Xanlığın ən etibarlı qalası Pənahabad qalası idi. Şuşa qala divarlarının möhkəmliyi Ağa Məhəmməd xan Qacarın hücumları zamanı çox ciddi sınaqlardan uğurla keçmişdi. Şuşanın yolu üstündə də iki qala Ağoqlan və Əsgəran qalaları inşa edilmişdi [5, 97–99]. Qacarların Qarabağı tabe etmək cəhdləri puça çıxsa da, XVIII yüzilliyin sonu XIX yüzilliyin əvvəllərində Qarabağ xanlığının xarici siyasi vəziyyəti mürəkkəb və olduqca ağır idi. Bir tərəfdən yeni şah digər tərəfdən Rusiya xanlığı ələ keçirməyə planlaşdırırdılar. Xan sarayının özündə də ixtilaf müşahidə olunurdu. Xanın qocalığından istifadə edib bütün idarə işlərini öz əllərinə alan əyanlar bir–birinə düşmən olan iki qrupa bölünmüşdülər. Bu qruplardan xanın böyük oğlu Məhəmməd həsən ağanın başçılıq etdiyi qrup rusların Cənubi Qafqazın işlərinə qarışmasını gözləyərək heç bir vəchlə İrana tabe olmaq istəmir, xanın digər oğlu Əbülfət ağanın başçılıq etdiyi qrup isə əksinə, hər vasitə ilə şahı razı salmağa çalışırdı [6, 126]. İlk əvvəllər qacar meyilli qrupun üstünlüyü müşahidə olunurdu. Bu qrupun təsiri ilə İbrahimxəlil xan şaha bəzi zahiri təbəçilik əlamətləri göstərdi. Eyni zamanda 1801-ci ildə Kartli-Kaxetiya çarlığını ilhaq edən Rusiya qəti surətdə Azərbaycan xanlıqlarını zəbt etməyə çalışır. 1803-cü ilin sonunda mühasirədən sonra həmlə ilə Gəncəni alan rus qoşunlarının komandanı Sisianov 1804-cü ilin yayında İrəvana yürüş edir, ancaq uğur qazanmır. O, bundan sonra əsas diqqəti Qarabağ xanlığının ələ keçirilməsinə yönəltdi. İbrahimxəlil xandan Rusiyanın himayəsinə keçmələrini tələb etdi. Belə bir şəraitdə Qarabağ xanlığında ruslara rəğbət bəsləyən Məhəmməd həsən Ağanın dəstəsi üstün gəldi. Vəziyyəti öz xeyrinə dəyişmək üçün Əbülfət xanı böyük hərbi qüvvə ilə Qarabağa göndərdi, lakin bununla Qarabağ xanlığı ilə münasibətləri daha da kəskinləşdirdi [7, 98]. Xan Rusiya himayəsinə qəbul etməyi qərara aldı. Onu da göstərmək lazımdır ki, İbrahimxəlil xanın Rusiyanın himayəsinə qəbul etmək istəyi heç də bütün Qarabağ əhalisinin iradəsini ifadə etmirdi. Qarabağ əhalisinin böyük əksəriyyəti, hətta İbrahimxəlil xana çox yaxın olan bəylər belə, onun bu addımına etiraz edirdilər. 1805-ci il mayın 14-ü İbrahimxəlil xan Sisianovun Gəncədən 20 verst aralıda Kürəkçay sahilindəki düşərgəsinə gələrək 11 maddədən ibarət himayə müqaviləsini imzaladı və

sədaqət haqqında andlı öhdəlik imzalamaqla əslində xanlıq Rusiyanın yarımüstəmləkəsinə çevrilmişdir [8]. İbrahimxəlil xan öz suveren hüquqlarının bir hissəsindən əl çəkməklə öz taxtını və Qarabağın bütövlüyünü qorumaq istəmişdir. Ancaq çox tez bir zamanda xanın yanıldığı məlum olmuşdur. Rusiya himayəsinin qəbulundan cəmi bir il sonra yanındakı xristian məliklər tərəfindən qızıqdırılan mayor Lisaneviç 1806-cı ilin yayında hücum edib silahsız xanı, onun bir neçə ailə üzvünü və qulluqçusunu cəmi 17 nəfəri vəhşicəsinə qətlə yetirmişdir. Bu, əhalinin böyük hiddətinə səbəb olsa da, Cəfərqulu Ağa yaranmış vəziyyətdən rus qoşunlarını Qarabağdan qovub çıxarmaq üçün istifadə etməmişdir. Xanlıq ərazisində rus və Qacar qoşunları arasında hərbi əməliyyatlar əhaliyə böyük zərbə vururdu. Vəziyyət o dərəcədə ağırlaşmışdı ki, əhalinin əksəriyyəti təsərrüfatla məşğul olmaq imkanını belə itirmişdi [8, 61]. Rus işğalının əhali üçün olmazın bəlalər gətirdiyini görə Azərbaycanın bir çox feodal hakimləri, o cümlədən Qarabağın yeni hakimi Mehdiqulu xan artıq rus komandanlığı ilə əvvəlki kimi əməkdaşlıq etməkdən imtina edir, bəzi hallarda isə İran tərəfinə keçmək üçün imkanlar axtarırdılar. Bir çox cəhətdən Rusiya hakimiyyət orqanlarının amansızlığı və onlarla təhqiramiz şəkildə rəftar etmələri ilə bağlı idi. Şübhəsiz ki, həm də Mehdiqulu xan öz atasının qətlə yetirilməsini unuda bilməzdi. 1813-cü ilin oktyabrın 12-də Rusiya ilə Qacarlar arasında bağlanmış Gülüstan müqaviləsinə görə Arazdan şimaldakı bir çox Azərbaycan xanlıqları kimi Qarabağ xanlığı da Rusiya işğalı altında qaldı. Muharibədən bir qədər sonra rus hökuməti xanlıqları ləğv edib rus zabitləri tərəfindən idarə olunan əyalətlərə çevirməyə başladı. XVIII yüzilliyin ortalarından Azərbaycanın feodal dövlətlərə, xanlıqlara parçalanması zamanı Qarabağ bəylərbəyliyi ərazisində Qarabağ və Gəncə xanlıqları yarandı. Yeri gəlmişkən, qeyd edək ki, bir sıra tayfaların (Otuziki, Cavanşir, Kəbirli ellərinin) Əfqanıstana köçürülməsi Nadir şah Qırxlı-Avşarın yürüşləri ilə bağlıdır. 1822-ci ildə Mehdiqulu xan İrana qaçmağa vadar edildi və Qarabağ xanlığı ləğv olundu. Bundan sonra İran və Türkiyədən ermənilərin Qarabağ ərazisinə köçürülməsi prosesi gücləndi. XX əsrin ilk qərinası Qarabağ torpağı üçün bir sıra faciələrlə müşayiət olunur. Ermənilər 1918-ci ildə Bakıda olduğu kimi, Qarabağda da soyqırımını törətdilər. 1920-ci ildə AXC süqut etdikdən sonra bolşeviklərlə əlbir olan erməni separatçıları 1923-cü ildə Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin təşkilinə nail olurlar. Azərbaycan torpaqlarına göz dikən bədxah qonşularımız 20-30-cu illərdə öz istəklərinə nail ola bilmədikləri üçün müharibə illərində və ondan sonra Dağlıq Qarabağ ərazisinin Ermənistanı verilməsi sahəsindəki işlərini fəallaşdırırlar. Ərazi iddialarının boşa çıxdığını görə ermənilər 1948-1953-cü illərdə 100 mindən çox azərbaycanlının dədə-baba yurdlarından qovulmasına nail olurlar. XX əsrin sonlarında erməni separatçılarının Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları yenidən güclənməyə başlayır. Rusiya hərbi qüvvələrinin köməyi ilə 1992-ci ilin fevral ayında dəhşətli Xocalı soyqırımını həyata keçirilir, Dağlıq Qarabağ və onun ətrafında olan 7 rayon işğal edilir, bir milyona yaxın azəri türkü didərgin salınır. BMT-nin işğal tor-

paqlarının azad edilməsinə dair 4 qətnaməsi olmasına baxmayaraq Ermənistan yenə də xarici havadarlarına arxalanaraq işğalçılıq siyasətini bu gün də davam etdirir. Bununla belə, 1992-1994-cü illər I Qarabağ müharibəsində Qarabağ erməni quldurları tərəfindən işğal olunana qədər vilayətdə əhalinin əksəriyyətini azərbaycanlılar təşkil etmiş, Qarabağ həmişə Azərbaycan torpağı kimi qalmış və müvəqqəti erməni işğalına baxmayaraq bu gün də dünya ictimaiyyəti Qarabağı Azərbaycanın tərkib hissəsi kimi tanıyır. Azərbaycanın bu öz ayrılmaz tərkib hissəsi üzərində suverenliyi bərpa edəcəyi gün uzaqda deyildir. Göründüyü kimi, Qarabağ torpağı Azərbaycanın ayrılmaz hissəsidir. Bu bölgə ta qədim zamanlardan bəri azəri türklərinin yaşayış məskənlərindən olmuşdu. Azərbaycan Respublikası işğal olunmuş torpaqların azad edilməsi, dövlətin ərazi bütövlüyünün bərpa olunması, beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində Azərbaycan-Ermənistan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həll edilməsi uğrunda fəal iş aparır [9, 10-18].

ƏDƏBİYYAT

1. Mustafazadə T.T. Qarabağ xanlığı. Bakı: Sabah, 2010, 328 s.
2. Azərbaycan tarixi (Z.Bünyadov və Y.Yusifovun redaktəsi ilə). Bakı: Azərbaycan, 1994, 356 s.
3. Əhməd bəy Cavanşir. Qarabağ xanlığının 1747-1806-cı illərdə siyasi vəziyyətinə dair // Qarabağnamələr, I c. Bakı: Yazıçı, 1989, 183 s.
4. AKAK, III c., Tiflis, 1869, sənəd 85.
5. AKAK, IV c., Tiflis 1870, sənəd 95, sənəd 37.
6. Mahmudov Y., Şükürov K. Qarabağ (Real tarix, faktlar, sənədlər). Bakı: Təhsil, 2005, 380 s.
7. Hacıyeva Z. Qarabağ xanlığı: sosial-iqtisadi münasibətlər və dövlət quruluşu. Bakı, 2005, 254 s.
8. Əmrahov M.İ., Çingizoglu Ə., Həsənov H.İ., Qarabağ xanlığı. Bakı: Təhsil, 2008, 208 s.
9. Карабах (Очерки истории и культуры). Баку: Чашыюглу, 2004, 411 s.

ГАРАБАХСКОЕ ХАНСТВО В АКТАХ КAVКАЗСКОЙ АРХЕОГРАФИЧЕСКОЙ КОМИССИИ

Дж.Ш.КУЛИЕВ

РЕЗЮМЕ

Как известно после убийства Надир шаха Афшара в 1747 г. его империя распалась на множество мелких государств. На территории Азербайджана возникли 20 ханств, которые просуществовали до начала XIX века, раздела страны между Россией и Гаджарским Ираном. В богатой пятитысячелетней истории Азербайджанской государственной традиции особое место занимает период ханств. Несмотря на многочисленные военные конфликты между отдельными ханствами, наличие внутренних таможенных пошлин, серьезно тормозивших развитие экономики страны, несомненно, в аспекте сохранения носила прогрессивный характер. Гарабахское ханство, возникшее в середине XVIII века и ликвидированное Россией в 1822 г., оставило глубокий след в истории Азербайджана.

Ключевые слова: Гарабах, ханство, Акты Кавказской Археографической Комиссии

**THE GARABAKH KHANATE IN THE ACTS OF ARCHAEOGRAPHICAL
COMMISSION OF CAUCASUS**

J.Sh.GULIYEV

SUMMARY

As known after the murder of Nadir Shah Afshar in 1747 his empire broke up into a number of independent states. In the territory of Azerbaijan arose 20 khanates which existed prior to the beginning of the XIX century, division of the country between Russia and Gajar Iran. In the rich five thousand-year Azerbaijan state tradition history the special place occupies the period of khanate. Despite numerous military conflicts between separate khanates, presence of the internal customs duties, seriously braked development of a national economy, undoubtedly, in the aspect of preservation of traditions of this statehood in the given epoch had a progressive character. Garabakh Khanate, arisen in the middle of the XVIII century and liquidated by Russia in 1822, left a deep trace in the history of Azerbaijan.

Key words: Garabakh, khanate, documents of Archaeographical Commission of Caucasus